

vrednosti, nego samo ono što postoji”, pa kako Albanci “neće da znadu ni za kakvu zajednicu sa Srbima, to bi bilo smešno, kad bi ovi ma kakvo pravo polagali na arbanaško zemljište” (Gopčević, 1890).

Prirodno je što je interes za Albance rastao od početka 20. veka, posebno s obzirom na potrebe spoljne politike Srbije. Zbog toga je teza o Albancima kao poarbanašenim Srbima i o relevantnosti tog “saznanja” za sadašnjost ne samo na Kosovu već i u severnoj Albaniji bila veoma rasprostranjena. Prema kontroverzi »isto etničko poreklo/najnegativnije rasne karakteristike« nije postojao nikakav zazor, iako je to bilo sasvim u neskladu sa tezama o biološkoj i rasnoj osnovi etničkog “srodstva”. Bez ikakvog obzira prema “etničkim srodniciima” laička karakterologija ih je po pravilu slikala samo najcrnijim bojama, posebno ako je trebalo dokazati njihovu nesposobnost za samostalan državni život.

Iako ih je nazivao “divljim Arnautima”, “divljim Škipetarima” i slično, uglavnom su i po Ivaniću Albanci bili poarbanašeni Srbi (Ivanić, 1906). Hadži-Vasiljević je tvrdio da nemaju nacionalnu svest (Hadži-Vasiljević, 1909), ali, iako “posle boga znaju za sultana”, ipak dolaze do svesti o svojoj nacionalnosti jer su oduvek znali da nisu Turci i “strašno mrze Turke”, pa da nisu jedne vere s njima, više bi ih mrzeli nego Srbe (Hadži-Vasiljević, 1913). Ipak je smatrao da su Srbima veći neprijatelji i od Turaka, jer sve što je “otpalo od naše nacionalne matice” procesom asimilacije, sve je “propalo u Arnoute”, “to su naši Arnauti” i “taj procenat naše krvi” potpuno je “izgubljen za našu narodnu celinu” (Hadži-Vasiljević, 1924). Jovan Tomić je mislio suprotno. Iako je za njega »najgori« albanski element nastao od poarnaučenih Srba, ipak je verovao da ima nade za njih, jer “pljačka ima da prestane biti njihovo zanimanje, kome su se naučili od prvih Arnauta, pa da se vrate zanimanju svojih vrednih predaka, čija je domovina bila žitnica i vrt” (Jovan Tomić, 1913).

Po Tomi Oraovcu sve “fisove, plemena ili barjake ne veže jedna nacionalna svijest, jer se zna, a i oni znaju da ih međusobno ne veže jedna krv, porijeklo i jedni i jednaki običaji pošto se zna a oni znaju od koga se rađaju”. U istom stilu nastavlja da je Leka Dukadinac bio Srbin, kao i svi Dukadinci, Skadar je “svagda bio srpski”, Malisori su “nepobitno Srbi”, kao i Miriditi, Šaljani, Gaši, Beriše, Hoti, Klimenti, Kastrati i drugi koji “i sami i dan danji priznaju da su srpskoga porijekla, a koji se ni po običajima, ni po osobinama a ni po junačkome srpskom soju ne mogu nazvati Arbanasima” samo zato što su “po nesreći morali primiti Šćiptarski jezik, koji nije i ne može biti mjerilo za određivanje Arbanske narodnosti, kad takve narodnosti i ne postoji, jer je to predjeoni naziv, dakle geografski pojam, koji ne može rešavati pitanje narodnosti”. Zaključio je da “tvrde gusle” da su oni bili i da su i sada “ne Arbanasi, ni Arnauti, ni Albanezi, nego čisti i ovejani Srbi” (Oraovac, 1913).

“SKENDERBEG JE SRBIN”.

Teza o “Skenderbegu Srbinu” je sastavni deo koliko stereotipa o srpskom “poreklu”, toliko i onog o nepodobnosti Albanaca za državni život. Ona je trebalo primarno da objasni ovaj istorijski “izuzetak” od pravila plemenskog, neorganizovanog života i odsustva želje za državom. Kao što je za savremene autore relevantno da je Skenderbeg “srpskog porekla” (Mladenović, 1989), odnosno da je Skenderbeg “bio od Balšića, majka mu je od Balšića” (Diskusija, Šešelj 2000), za stare pisce bilo od nekog naročitog nacionalnog značaja da dokazuju slično, zanemarujući da bi po istoj logici bilo kojoj srednjovekovnoj dinastiji mogla da se ospori pripadnost bilo kom savremenom nacionalnom subjektivitetu.

I za stare autore Skenderbeg je bio Srbin a njegovi “ratni drugovi ne behu Škipetari nego Srbi” (Gopčević, 1890); Skenderbeg je “poslednji srpski potomak” koji je vladao teritorijama “koje su bile naseljene Srbima”, a albanski protektori su Albancima sugerisali da je “Đurađ Kastriotić” bio Albanac, dok je on naprotiv, “po kritičkoj istoriji, i po ocu i po materi, Srbin” pa se ova “sugestija” stavljala u ravan sa bugarskim otimanjem “dike srpskog naroda, Kralja Marka” (Hadži-Vasiljević, 1906). U kasnije pisanoj knjizi isti autor je ipak priznavao Albancima Skenderbega, uz konstataciju da “o samom svom narodnom junaku Skender Begu ne znaju ništa više, do da je živio i vladao nad njima u nekom neznatom, nezapamćenom vremenu” (Hadži-Vasiljević, 1909). A Vladan Đorđević, potvrđujući da je Skenderbeg bio Đorđe Kastriotić, Srbin, pun skrupula kaže: “Nama je upravo neprijatno što i ovoga jedinog junaka, koga su Arnauti za toliko hiljada godina jedva stekli, moramo da prisvajamo, jer u našoj šestvekovnoj borbi od Kosova do Kumanova mi imamo toliko junaka, da nam baš ovaj jedan ne bi trebao. Ali mi ne možemo dopustiti da se za ljubav Arnauta falsifikuje istorija”. Ni Skenderbegova vojska nije, po Đorđeviću, bila sastavljena od “Arnauta”, već od Srba (Đorđević, 1913). I drugi autori su u horu ponavljali da primer Skenderbega ne ide u prilog Albancima jer “i taj, dakle, jedan jedini heroj arbanaški nije pun, čistokrvni Arbanas, nego, u najmanju ruku, polusrbin” (Balcanikus, 1913); da je Skenderbeg “veliki srpski junak” čija je samo jedna baba bila od Topija, dakle Albanka, ali ni za Karla Topiju još nije “raspravljeno” da li je uopšte bio Albanac (Oraovac, 1913); da je “Srbin Đorđe Kastriot Skenderbeg” (Stepanović, 1913).

“ALBANCİ NISU DRŽAVOTVORNI”.

Ipak, najrasprostranjeniji je stereotip o odsustvu želje za sopstvenom državom kod Albanaca, iz čega je proisticalo i osporavanje prava na državu. Još 1878. Aleksijević je davao pravo Albancima da obrazuju državu zapadno i južno od Drima ali “samo ako imaju za to moralnih uslova i ako je ikad postojala država od kradidece i pljačkaša” (Aleksijević, 1878), dok je Hadži-Vasiljević navodio da su i Arbanasi počeli “nekakvu, tokorse, samostalnost tražiti” i osporavati Srbima pravo na zemlje (Hadži-Vasiljević, 1906). Pred Balkanske ratove Ljuba Jovanović je pisao da su poznato stanje u Staroj Srbiji svorili “neobuzdani i divlji Arnauti” koje Carigrad “umiriti ne može”, smatrajući da ih može zaustaviti samo Srbija koja bi oslobađanjem Stare Srbije završila “s divljačkim istrebljivanjem tamošnjega srpskoga stanovništva”. Verovao je da Albanci